

Republika Srbija
VRHOVNI SUD SRBIJE
Gž 12/05
10.03.2005. godina
Beograd

U IME NARODA

Vrhovni sud Srbije u Beogradu, u veću sastavljenom od sudija Snežane Andrejević, predsednika veća, Trajana Mađara i Spomenke Zarić, članova veća, u parnici tužioca AA, koga zastupa AB, advokat, protiv tuženog: "BB", radi utvrđenja i naknade štete, odlučujući o žalbi tuženog izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Novom Sadu P. 8/04 od 8.4.2004. godine, u sednici održanoj dana 10.3.2005. godine, doneo je

P R E S U D U

I PREINAČUJE SE presuda Okružnog suda u Novom Sadu P. 8/04 od 8.4.2004. godine u stavu drugom izreke i ODBIJA zahtev tužioca AA, kojim je tražio da se obaveže tuženi "BB", da tužiocu naknadi nematerijalnu štetu zbog povrede moralnih prava u iznosu od 100.000,00 dinara neto sa zateznom kamatom od 8.4.2004. godine do isplate i naknadi mu troškove postupka u iznosu od 49.800,00 dinara, kao neosnovan.

II Svaka stranka snosi svoje troškove.

O b r a z l o ž e n j e

Presudom Okružnog suda u Novom Sadu P. 8/04 od 8.4.2004. godine: 1) utvrđeno je da je tužilac autor tehničkog unapređenja VV kod tuženog; 2) obavezan je tuženi da tužiocu na ime naknade nematerijalne štete zbog povrede moralnih prava isplati iznos od 100.000,00 dinara neto sa zakonskom zateznom kamatom od 8.4.2004. godine do isplate, kao i da tužiocu na ime naknade troškova parničnog postupka isplati 49.800,00 dinara; 3) višak tužbenog zahteva kojim je tužilac tražio da se utvrdi da mu po osnovu korišćenja predmetnog tehničkog unapređenja pripada novčana naknada i obaveže tuženi na isplatu naknade za korišćenje tehničkog unapređenja u iznosu od 73.828,00 dinara sa zakonskom zateznom kamatom od 1.3.1986. godine do isplate, naknade nematerijalne štete preko dosuđenog iznosa od 100.000,00 dinara neto do traženog neto iznosa od 150.000,00 dinara, sa zateznom kamatom od 1.3.1999. godine do isplate, zatezne kamate na dosuđeni iznos naknade nematerijalne štete od 100.000,00 dinara počev od 1.3.1999. godine do 8.4.2004. godine, odbijen je kao neosnovan; 4) odbačena je tužba u delu zahteva za poništaj odgovora tuženog broj 495 od 8.2.1999. godine.

Protiv ove prvostepene presude tuženi je blagovremeno izjavio žalbu u pogledu odluke o naknadi štete i troškova postupka (stav 2. izreke) iz svih zakonskih razloga iz člana 353. ZPP.

Žalbu je izjavio i tužilac protiv navedene prvostepene presude u stavu tri i četiri izreke zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primene materijalnog prava.

Vrhovni sud Srbije je rešenjem Gž. 59/04 od 20.10.2004. godine: 1) odbacio kao neblagovremenu žalbu tužioca izjavljenu protiv navedene prvostepene presude Okružnog suda u Novom Sadu P. 8/04 od 8.4.2004. godine; 2) vratio predmet prvostepenom sudu radi otklanjanja procesnog nedostatka u zastupanju tuženog, obzirom da je žalbu u ime tuženog podnelo lice koje nema punomoćje.

Kako je prvostepeni sud otklonio ovaj procesni nedostatak u zastupanju tuženog, obzirom da je direktor tuženog dostavio punomoćje kojim ovlašćuje podnosioca žalbe za zastupanje tuženog u ovom sporu, Vrhovni sud je ispitao navedenu prvostepenu presudu u preostalom pobijanom delu (stav 2. izreke), u smislu člana 365. ranije važećeg Zakona o parničnom postupku, koji se na osnovu člana 491. stav 1. Zakona o parničnom postupku ("Službeni glasnik RS" br. 125/04) primenjuje u slučaju kada je pre stupanja na snagu novog zakona doneta prvostepena presuda ili rešenje kojim se postupak pred prvostepenim sudom okončava, i našao da je žalba osnovana.

Prema utvrđenom činjeničnom stanju tužilac je autor tehničkog unapređenja koje se odnosi na izmenu kvaliteta materijala od kojih se izrađuju delovi koji se ugrađuju VV. Ovim tehničkim unapređenjem postiže se umanjeње zastoja u proizvodnji ___ i omogućuje veća proizvodnja, jer delovi izrađeni od materijala sa izmenjenim kvalitetom duže traju, ređe se menjaju, a cena odlivaka izrađenih od materijala sa izmenjenim kvalitetom je niža, kao i troškovi za njihovu zamenu jer se ređe menjaju. Tehničko unapređenje tužioca bilo je korišćeno kod tuženog od 1983. godine do 2003. godine. Tužilac je bio u radnom odnosu kod tuženog u vreme primene ove inovacije, a prijavu tehničkog unapređenja sa elaboratom podneo je tuženom 5.5.1984. godine. Tuženi nije sproveo postupak po ovoj prijavi, niti je tada imao opšti akt o vrednovanju ovakvog stvaralaštva, a Pravilnikom o podsticanju i vrednovanju stvaralaštva koji je stupio na snagu 20.8.1988. godine nisu regulisane inovacije nastale pre njegovog stupanja na snagu. Tužilac je 13.1.1999. godine zahtevao donošenje odluke o njegovoj prijavi od 5.5.1984. godine, ali se tuženi u odgovoru na taj zahtev pozivao na odredbe o opštem roku zastarelosti potraživanja od 10 godina, obzirom da je tehničko unapređenje tužioca bilo u upotrebi od 1983. godine. Tužbu za naknadu nematerijalne štete zbog povrede moralnih prava tužilac je podneo dana 1.3.1999. godine.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud je zaključio da su imovinska prava tužioca kao autora ovog tehničkog unapređenja zastarela, ali da njegova moralna autorska prava ne zastarevaju i da tužiocu pripada novčana naknada štete u dosuđenom iznosu zbog njihove povrede, jer je tuženi koristio tehničko unapređenje tužioca ne označavajući da se radi o njegovom stvaralaštvu, zbog čega tužilac i sada trpi duševni bol.

Žalbom tuženog se osnovano ukazuje da je prvostepeni sud odlučujući o zahtevu tužioca za naknadu nematerijalne štete zbog povrede moralnih autorskih prava tužioca kao tvorca navedenog tehničkog unapređenja pogrešno primenio materijalno pravo, jer je na osnovu činjenica koje je utvrdio izveo nepravilan zaključak o roku zastarelosti potraživanja naknade ove štete.

Autorska moralna i imovinska prava pripadaju autorima kao tvorcima autorskih dela, pronalazaka, tehničkih unapređenja ili drugih dela iz oblasti industrijske svojine, ali je predmet zaštite trajanja ovih prava i njihovo iskorišćavanje uređeno posebnim propisima na različite načine, zavisno od vrste i intelektualne tvorevine. Tako su, u vreme primene tehničkog unapređenja tužioca, predmet, subjekti prava, trajanje i zaštita autorskih prava originalnih duhovnih tvorevina koje predstavljaju autorsko delo bili uređeni saveznim propisima: Zakonom o autorskim pravima ("Službeni list SFRJ" br. 19/78, 24/86, 21/90), a potom Zakonom o autorskim i srodnim pravima ("Službeni list SRS" br. 24/98). Međutim, autorska prava pronalazača i autora tehničkih unapređenja, njihovo trajanje subjekti prava i predmet zaštite bili su uređeni posebnim saveznim propisima: Zakonom o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja ("Službeni list SFRJ" br. 34/81, 3/90 i 2/90), a potom Zakonom o patentima ("Službeni list SRJ" br. 15/95, 35/95, 28/96). To znači da se prava autora tehničkih unapređenja ne štite po opštim odredbama o zaštiti moralnih i imovinskih prava autora originalnih duhovnih tvorevina koje predstavljaju autorsko delo između ostalog i obaveznom navođenjem imena autora koji ih je stvorio iz navedenog Zakona o autorskom pravu, odnosno Zakona o autorskim i srodnim pravima, već po navedenim posebnim propisima o zaštiti tehničkih unapređenja.

Prema članu 159. u vezi člana 166. Zakona o zaštiti pronalazaka tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja ("Službeni list SFRJ" br. 34/81, 3/90 i 20/99) koji je važio u vreme početka primene tehničkog unapređenja čiji je tvorac tužilac i predaje dokumentacije o tehničkom rešenju čiji je autor tužilac 5.5.1984. godine, autoru tehničkog unapređenja pripada posebna naknada za korišćenje tehničkog unapređenja zavisno od doprinosa tog tehničkog unapređenja povećanju dohotka ili smanjenju troškova ili gubitaka u organizaciji udruženog rada u kojoj se tehničko unapređenje primenjuje i za vreme njegovog primenjivanja, a najviše pet godina od dana početka primenjivanja. Istekom ovog roka tehničko unapređenje se može koristiti i primenjivati slobodno, bez plaćanja posebne autorske i imovinske naknade, a odredbe ovog Zakona od člana 159-172. primenjuju se i na pronalazke i tehničko unapređenja iz radnog odnosa.

Imajući u vidu da je navedenim propisima zaštita i trajanje autorskih i imovinskih prava tvoraca tehničkih unapređenja određena imperativnim normama i ograničena na vreme od najviše 5 godina od dana početka primene tehničkog unapređenja, tužilac je zaštitu svojih povređenih autorskih moralnih prava mogao zahtevati u roku od 5 godina od početka primene tehničkog unapređenja čiji je autor: 1983. godine do 1988. godine, jer je po proteku ovog roka iskorišćavanje tehničkog unapređenja potpuno slobodno.

Kada je u okviru ovog roka od 5 godina došlo do povrede autorskih moralnih prava ili autorskih imovinskih prava tvoraca tehničkog unapređenja, oni su imali pravo i na naknadu štete zbog povrede svojih autorskih prava.

Kako pojedinačna potraživanja naknade štete zastarevaju u roku iz člana 376. stav 1. (3 godine), potraživanje naknade ove nematerijalne štete zbog povrede moralnih autorskih prava tužilac je mogao zahtevati u naknadnom roku od 3 godine, to znači da je istekom kalendarske 1991. godine istekao zastarni rok iz člana 376. stav 1. ZOO u kome je tužilac potraživanje naknade ove štete mogao ostvariti. Stoga je potraživanje naknade ove štete u vreme podnošenja tužbe 1.3.1999. godine, po stanovištu Vrhovnog suda već bilo zastarelo, a zahtev tužioca zbog toga neosnovan.

Sa iznetih razloga Vrhovni sud je našao da je prigovor zastarelosti koji je istakao tuženi osnovan, da je potraživanje naknade ove štete zastarelo i da je zahtev tužioca neosnovan, pa je preinačio navedenu prvostepenu presudu u pobijanom delu i odbio zahtev tužioca za naknadu ove nematerijalne štete zbog zastarelosti.

Kako u postupku pred prvostepenim sudom nije bilo bitnih povreda iz člana 354. stav 2. ZPP, na koje drugostepeni sud pazi po službenoj dužnosti, a ni bitnih povreda na koje se žalbom tuženog ukazuje, Vrhovni sud je na osnovu člana 373. stav 3. u vezi člana 166. stav 2. i 154. stav 2. ZPP, odlučio kao u izreci.

Predsednik veća-sudija,

Snežana Andrejević, s.r.

Za tačnost otpavka

sd